

OVZDĚLÁVÁNÍ PAMÁTKÁŘŮ, JEDNOM VÝROČÍ A TAKÉ PERSPEKTIVÁCH PAMÁTKÁŘSKÉ PROFESE

PHDR. MICHAELA HRUBÁ, PH. D.

Odpověď na otázku, kdo je vlastně památkář, co by měl umět a v čem by měl být vzdělán, byla nastolena již mnohokrát. Jednoznačná otázka však asi nikdy nenašla jednoznačnou odpověď. Na jedné straně vždy stálo přesvědčení, že náročnou profesi může zvládnout pouze školený historik umění či architekt, na straně druhé pak názor, že to vlastně může být kdokoli vzdělaný v příbuzných oborech, kdo projde vhodným kurzem, který je orientován na památkovou péči a chybějící zkušenosti získá odbornou praxí. Soulad vždy souvisel s názorem, že památkář na příslušném postu by měl být vysokoškolsky vzdělán.

V rámci překotného vývoje vysokého školství od počátku devadesátých let, kdy se dotvářela struktura univerzit zejména v regionech a kdy byl systém terciárního vzdělávání v naší republice strukturován, našla myšlenka propojení potřeb památkových ústavů a výuky na vysokých školách jen omezenou odezvu. Některé školy šly nadále cestou dílčích kurzů, jiné rozšířily profily svých tradičních oborů o konstatování, že se jedná o studium vhodné též pro uplatnění v oblasti památkové péče. Tradiční obory na pracovištích orientovaných na historická studia, dějiny umění či architekturu s tímto appendixem byly neuspokojivou, leč rozhodně lepší variantou než různé managementy kultury či kulturních památek, realizované na fakultách, které neměly a nemají pro příslušné studium kvalitní zázemí, ani tým pedagogů.

Mezi vysokoškolská pracoviště, která se pokusila již na počátku devadesátých let reagovat na aktuální potřeby památkové ochrany a obnovy, patří katedra historie, dnes Filozofické fakulty, na Univerzitě J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Možná to byla před patnácti lety šťastná shoda osobností na zodpovědných místech a jejich vůle pomoci regionu. Tento region nepoznamenala jen povrchová těžba uhlí, překotný rozvoj průmyslu, ale i rozsáhlé migrace v důsledku odsunu původního německého obyvatelstva jako snad žádnou jinou oblast naší republiky. Ztráta kulturní krajiny, zničení či pomalá devastace památek jdoucí ruku v ruce se ztracenou identitou zdejších obyvatel byla a je rozpoznatelná na každém kroku. Sázka na vysokoškolský obor, který by vychovával odborníky využitelné v oblasti památkové péče, se mohla někomu jevit jako neperspektivní záležitost, která nebude mít dlouhodobé trvání, ale pravděpodobně právě myšlenka a idea ochrany alespoň zachovaného kulturního dědictví, nikoli ekonomické úvahy, dokázaly tento směr dále rozvíjet. V letošním roce oslavil před patnácti lety založený obor Kulturně historická regionalistika kulaté výročí. Od chvíle, kdy první studenti nastoupili ke studiu do bakalářského stupně, se značně proměnil. Nejprve byl koncipován jako obecněji pojaté kulturně historické studium s důrazem na historii, dějiny umění, pomocné vědy historické, na praktické disciplíny (dokumentaci hmotných pramenů) a mezioborové přesahy (krajinná ekologie atd.). Postupně se začal profilovat jako předstupeň specializace v navazujícím magisterském studiu. Již v roce 1996 bylo magisterské studium akreditováno a umožnilo studentům orientovaným na památkářskou problematiku absolvovat specializaci Stavební historie.

Od počátku bylo studium postaveno na dvou základních principech. Prvním byla velmi těsná spolupráce s praxí prostřednictvím prakticky orientovaných kurzů v povinném studijním plánu, ale především praxí, v jejichž rámci se studenti společně cvičí v různých dokumentačních technikách či se seznamují s chodem odborných institucí. Naprosto zásadní bylo od počátku velmi těsné spojení s regionálním, dnes územním odborným pracovištěm Národního památkového ústavu v Ústí nad Labem. Jeho pracovníci se přímo podílejí na výuce, garanci specializovaných kurzů a praxí. V návaznosti na studium je velmi důležitá i spolupráce na vědecko-výzkumných tématech, společné pořádání odborných konferencí a v neposlední řadě výběr témat závěrečných kvalifikačních prací, které jsou mnohdy odrazem aktuálních potřeb ze strany ústavu. Po reformě struktury památkového ústavu se nejedná již pouze o ústecké pracoviště, ale také o pracoviště v Liberci či Lokti. Kolegové, s nimiž dnes ústecká katedra historie v rámci své orientace na památkovou ochranu a dokumentaci na regionálních pracovištích památkového ústavu spolupracuje, jsou dnes z podstatné části jejími absolventy. Na výuce specializovaných kurzů se aktivně podílejí i další odborníci, především z Fakulty architektury a Fakulty stavební ČVUT či FF UK, přičemž je dlouhodobá snaha přinést tomuto oboru udržet i rozvíjením spolupráce na společně zamýšlených projektech.

Druhým důležitým principem, který od počátku ovlivňoval vývoj oboru, byla snaha zprostředkovat studentům poznatky, které udrží krok s vývojem a aplikací moderních technologií. Výsledkem bylo koncipování samostatného bakalářského studia Dokumentace památek a projektu pracoviště Centrum pro dokumentaci a digitalizaci kulturního dědictví při FF UJEP. Cílem investic do tohoto pracoviště, které dosud využilo především rozvojových projektů MŠMT a za podpory vedení ústecké univerzity připravuje projekt do operačního programu Věda a výzkum pro inovaci, je vytvořit kvalitní zázemí pro výchovu dokumentátorů, ale především odborné pracoviště, které bude participovat na projektech památkového ústavu a dalších institucí, jež se v budoucnu budou na dokumentaci a digitalizaci památek podílet. Dokumentace a digitalizace památkových objektů je chápána v rámci rozvoje studia na katedře historie FF UJEP jako specifický druh památkářské profese, která potřebuje nejen školení, ale i kvalitní technické zázemí. Právě to by všem kooperujícím subjektům mělo nově zřízené pracoviště nabídnout. Tato cesta je považována za důležitou proto, aby se památkáři a památkové ústavy nedostali v budoucnu do područí firem a podnikatelů, jejichž služby budou nuceni pouze odebírat.

Ač je potřeba v souvislosti s rychlým vývojem moderních technologií klást velký důraz na vzdělávání budoucích památkářů v oblasti dokumentace, která je základní podmínkou a předpokladem kvalitní památkové obnovy a ochrany, je nutné zdůraznit, že není žádoucí, aby památkáři v budoucnu byli pouze dokumentátory, jak do značné míry předpokládají vybrané části připravovaného nového památkového zákona. Aby památky v České republice byly v budoucnu kvalitně obnovovány a ochraňovány, měly by v rukou odborníků z památkových ústavů být v dostatečné míře i rozhodovací pravomoci. Stát by se neměl vzdávat zodpovědnosti za své kulturní dědictví tím, že tyto kompetence dá do rukou úředníkům samospráv. Mohlo by se pak stát, že prostředky dané do vzdělávání památkářů budou vynaloženy zbytečně a že o kvalifikované památkáře vlastně nikdo nebude stát.

